

DIMITRIE CUCLIN

# TEORIA NEMURIRII



## Cuprins

Prefață .....	9
I. – Puterea credinței sau a sentimentului nemuririi la cei vechi a fost cel puțin un simptom semnificativ al realității acesteia.....	12
II. – Religia, filozofia, știința, și-au însușit, în diferite aspecte, tema nemuririi.....	14
III. – Caracterul complex și nedumeritor al problemei nemuririi...	17
IV. – Caracterul nesatisfăcător al definiției sufletului din punctul de vedere al actualei probleme .....	18
V. – Necesitatea ipotezei unei forțe animice superioare sufletului și cu însușiri proprii de ființă, nemuritoare, universală .....	20
VI. – Chestiunea naturii și nemuririi sufletului, spiritului, așa cum s-a tratat până acuma nu privește problema în sine a nemuririi .....	24
VII. – Credința în spectre e simptomul realității unui eu depășind cadrul vieții noastre normale cosmice .....	26
VIII. – Prin transmisibilitate și socializare animică, omenirea formează o unitate de familii. Insubstanțialitatea forței animice....	28
IX. – Ipoteza fluidității forței animice nu prezintă interes în chestie .....	33
X. – Om, omenire, supraom, univers, și lipsa de interes a ipotezei substanțialității ființei acestuia.....	34
XI. – Problemele armoniei și unității universale a ființei .....	39
XII. – Lipsa de importanța a problemei naturii eului .....	40
XIII. – Eul, inerență a ființei, și căruia îi putem studia doar proprietățile, contrar sufletului, nu evoluează ci cuprinde și realitățile și potențialitățile sufletului, și e un armonic al unui sistem ierarhic, universal și etern .....	41
XIV. – Suflet, forță animică, și eu în confruntare.....	45
XV. – Filozofia rezolvă problema ființei în abstract .....	47
XVI. – Știința rămâne în urma filozofiei, înglodindu-se în terenul	

material, steril .....	50
XVII. – Inutilitatea, pentru filozofie, a științei limitate pe un teren de pe care tot va avea să se rezolve în metafizic .....	53
XVIII. – Chestiunea temporarității sau nemuririi trupului, sufletului, spiritului și a vieții lor, e zadarnică.....	54
XIX. – Un concurs al științei muzicale: Funcțiunea, singura realitate vitală.....	55
XX. – Funcțiunea în univers .....	59
XXI. – Fazele funcțiunii: cosmică și potențială. Asemănarea sistemului muzical cu sistemul universal. Ipoteza neantului infrapotențial. Înglobarea sistemului nostru funcțional în sistemul funcțional al ființei universale .....	62
XXII. – Funcțiunea, unicul, veritabilul obiect al științei .....	68
XXIII. – Valoarea morală a revelației adevărului funcțional .....	71
XXIV. – Eul, regulator al destinului funcțiunilor circumstantializate .....	74
XXV. – Autoamplificarea domenală și ascensiunea eului, în raport cu eul universal .....	78
XXVI. – Permanența procesului de creațiune universală .....	86
XXVII. – Forța morală, mai presus decât chiar existența universală .....	89
XXVIII. – Mecanismul creațiunii. Ziua și noaptea funcțională .....	92
XXIX. – Unirea dintre vii și morți.....	96
XXX. – Emisferele: a) potențial și b) infrapotențial sunt ziua și noaptea universului abstract.....	98
Apendice .....	104
Notă asupra ediției din 1990 .....	112

„Universul concret nu-i decât reprezentarea temporară, și, deci, infinit schimbătoare a aceluiași univers, statornic în abstract“

Dimitrie Cuclin

## Prefață

Dacă aruncăm un obiect oarecare în apă, imediat constatăm că obiectul nostru își modifică dimensiunile și formele de mai înainte. Presupunând că în acea apă viețuiesc ființe cu facultăți de felul facultăților omenești, ele numaidecât s-ar aduna în jurul obiectului și, neputând să-l... mănânce, fie că nu va fi fiind de mâncare, fie că, de mâncare chiar fiind, facultățile... spirituale și poetice îi vor fi întrecând apetitul – cum adesea se întâmplă între noi oamenii – vor sta să admire, rezonând și desfătându-se, *adevărul și eternitatea* frumuseții obiectului. Vreuna din ele s-ar apuca chiar să „comită“ un... *tratat* în această privință. Cineva din noi însă, cunoscând realitatea lucrului, și putând să se deplaseze în mediul și viața ființelor noastre acvatice, și din milă pentru sufletele lor rătăcite, punându-se să dea obiectului, în apă, dimensiunile și formele lui originare, și să le îndrepte, – ar fi luat drept sucit și condamnat să se dezică ori, dacă nu, să fie oropsit, surghiunit, sau chiar... *ars*, mai exact sfâșiat, mâncat de viu. Dar presupunând chiar că acel obiect nu a fost aruncat de noi în apă, ci creat acolo, și că nu există un alt mediu, ca aerul, viețuit ca de-alde noi; întrucât dimensiunile și formele originare ale obiectului ar fi fost mai puțin existente și frumusețea lor mai puțin eternă?

Acum, având un al doilea obiect, la fel cu cel dintâi, și aruncându-l într-un lichid de o densitate și transparentă diferită de a apei, el își va modifica într-altfel dimensiunile și formele Viețuitoarele, presupuse, ale acestui al doilea lichid, și ele, dotate cu aceleași facultăți politice și spirituale cu ale tovarășelor lor intru existență, din apă, făcând și ele un tratat asupra adevărului și eternității frumuseții obiectului, deși acesta e la fel în ambele cazuri, tratatele vor diferi și, în posibilitatea unui mijloc de comunicație între ambele medii și neamuri, datorit progresului civilizației, acele tratate vor fi o cauză de perpetue nedumeriri,

suspiciuni, *zâzanii*, *intrigi*, *zaveri* și *războaie științifice*, literare, religioase, politice, economice etc.

Dar apa, de pildă, poate îngheța – ca și celălalt lichid – temporar sau pentru totdeauna, sau să se evaporeze și viețuitoarele să piară, și obiectul să putrezească, să se dezagregheze, să se facă pleavă și să fie risipit de vânt: întrucât adevărul și eternitatea, frumuseții lui originare s-ar vătăma prin aceasta? Care din stadiile obiectului e mai de preferat: acel original, perpetui, sau vreunul din cele temporare, circumstanțiale, ca acel din apă, mediul deformat, sau din faza de putreziciune, sau din faza de pleavă dusă de vânt? Și, sănătoși la minte fiind, și răspunzând că mai de preferat este primul stadiu al obiectului, stadiul original și perpetuu, atunci, nu este logic să ne întrebăm că, așa fiind, ce ne mai importă că putem realiza și trăi, fie și în veci, acel stadiu original și perpetuu, odată ce, fie extazul mistic, fie rațiunea filozofică, fie și aceasta și celălalt împreună, ne introduc în eternu-i adevăr? Oricare ne-ar fi posibilitățile în viață, în fața supremei splendori morale, ele sunt, mai cu seamă când devin îndemnuri la imposibil, inutil ori necesar, – în loc de simple mijloace pentru a pătrunde adevărata realitate, cum trebuie să fie, – niște izvoare de ceea ce religia numește păcat, adevărate erezii păgâne, din punct de vedere mistic cât și filozofic. E drept însă că revelația universului metafizic și moral e răsplata numai a unui supranatural eroism interior. Ea scoate viața din caracterul animal ori vegetal... animalizat; și insuficient cucerită, e mai degrabă o sursă de turburare și nefericire.

Instrumentele științifice, cu ajutorul calculelor matematice, pot fi – deși tot în legătură cu organe de-ale ființei noastre – corectoarele lumii materiale în raport cu amăgitoarele noastre simțuri, avansând chiar până în pragul supremei filozofii, metafizice; arta și știința muzicală pot fi corectoarele lumii noastre psihice,... și totuși rămânem înscriși în sfera ființei noastre, la care suntem forțați a reduce toate concluziile, toate realitățile, toate adevărurile, oricât de corectate și logic avansate în hiperbola universală, – după cum viețuitoarea din apă nu poate bănu

dimensiunile și forma... exactă a obiectului de din afara mediului de existență și viață respectiv.

Totuși, conștiința realității eterne în metafizic, și a supremului ei bun și frumos, în estetic și moral, conștiința eternității unui adevăr cucerit de noi, prin corectarea deformațiilor rezultate din circumstanțialitatea cosmică, și armonizat de noi și identificat cu ființa noastră, înseamnă fixarea personalității armoniei noastre constitutive în eternitatea armonică în sine, unde, mai mult, ne putem chiar construi, prin deducție, tot logicul nostru destin viitor, până în vecii fără de sfârșit. Aceasta este singura nemurire pe care ne-o putem clădi, înțelept, real, solid și fericitor, în sistemul armonic infinit imuabil, întrucât nemuririle discutate până acum, cuprinse în forme depinzând de un cosmos, oare nu importă conștiinței morale supreme, au fost, pe deasupra, întemeiate pe terenuri contestabile în puritatea și perpetuitatea lor.

Cam acesta este sensul... tratatului de față, în încercarea de a fi desfășurat, deși în cea mai largă limită posibilă a facultăților omenești, într-un triplu spirit: filozofic, poetic și muzical.

Acei care vor afla în rândurile următoare o porțiță, cât de mică, în căutarea tăriei și liniștii sentimentului și rațiunii lor de a fi, vor satisface o ambițiune comună Cea mai de preț a tuturor cercetătorilor sinceri<sup>1</sup>).

Dimitrie Cuclin

---

<sup>1</sup> O însemnată parte a materialului secundar și ajutător al acestui studiu a fost pus în formă de *note* pentru ca, la o eventuală a doua lectură, ele să poată fi cu ușurință lăsate afară și înlesni deci o sinteză și apreciere a totului. Pare însă că cea mai bună recomandare ce s-ar putea face asupra lor este ca să se citească, mai întâi, textul, fără ele, și apoi, dacă mai persistă curiozitatea în spiritul cititorului, să se parcurgă și ele, poate pe îndelete permise de satisfacerea primelor febrilități pe care natura subiectului le poate stârni în sufletele cu oarecare afinitate cu el. Încă, unele din aceste note, pentru o și mai mare ușurare a parcurgerii textului propriu-zis și însemnate cu litere, au fost strânse într-un „apendice“, rezervate fiind spiritelor mai intens aplicate.

## I. – Puterea credinței sau a sentimentului nemuririi la cei vechi a fost cel puțin un simptom semnificativ al realității acesteia

Grecii vechi, uimiți de tăria cu care locuitorii de pe atunci ai Daciei credeau în nemurire, îi numeau „nemuritori“. Și nu o făceau în ironie, deși scepticismul lua la ei o formă acută generalizată; nu, pentru că uimirea lor era sinceră. Uimirea lor nici nu putea să nu fie sinceră, strașnici dialecticieni cum erau. Căci ei, care poate nu mai credeau cu tot dinadinsul în nemurirea chiar a zeilor, trebuiau, cu toată scuza având a fi cerută pentru impertinența ambițiunii unei astfel de dificile și pretențioase presupuneri, să-și fi zis: „Noi nu mai credem în nemurire, poate, unde *nu suntem, noi, nemuritori*. Aceia însă cred în nemurire atât de puternic; atât de deplin s-au identificat cu această idee a nemuririi că, în atâta convingere, nu se poate să nu fie realitate, cel puțin întrucât îi privește personal pe ei”.

O convingere absolută este, deci, manifestarea unei absolute realități; invers, lipsa unei convingeri proprii, într-o materie care scapă mijloacelor de investigație filozofice și științifice, denotă *lipsa în individul în cauză*, iar nu neadevărul – *realității referite*.<sup>2</sup>

Aceasta încă este filozofie, dar, pentru timpurile noastre, când principiul *îndoielii* e întronat în gradul superlativ în sistemul filozofic, admitem, e o filozofie a fi supusă circumspecțiunii părănd și ea a avea nevoie, pentru a se menține, de concursul unei apreciable doze de misticism.

Totuși nu putem nega că pentru noi credința în nemurire a

---

<sup>2</sup> Convingerea este deci forța și chiar argumentul culminant. De aici se poate vedea nelegiuirea indivizilor care, pe cont propriu sau în solda unor nefaste clanuri politice, religioase, ori mascat patriotice, împlântă în masele umane naive, și ușor deturnare – convingeri false.

## II. – Religia, filozofia, știința, și-au însușit, în diferite aspecte, tema nemuririi

Religia, politica, filozofia, știința, au luat chestiunea nemuririi în cercetare sau exploatare; de unde rezultă că ea e un important factor în sesizarea și guvernarea resorturilor omenești și că, oricare ar fi ideea, credința sau sentimentul propriu al agenților cercetători ori exploatare ai ei, ea are rădăcini adânci și poate mai misterioase decât ne-am închipui în primul moment, în destinul vital al omenirii. Încă o dată: simptom semnificativ.

Știm despre neamuri, indivizi, care au avut, ori au, *credința* în nemurire – printr-o religiozitate personală, dobândită, moștenită, tradițională, ori dictată; sau *sentimentul* nemuririi – printr-un misticism revelat, înnăscut sau comunicat. Puțini însă – dacă sunt – pot zice că au cunoașterea nemuririi. Dialectica lui Plato e uimitoare prin metoda, logica și perfecțiunea ei. Ea totuși ne rămâne ca un vast și strălucit poem al gândirii, în funcție de un fond, pare-se, *presupus* sau inconștient acceptat ! Ce au hotărât ultimele cercetări spiritiste? Ce s-a stabilit cel puțin în privința însușirii de pieritoare ori nemuritoare a ectoplasmului? Ce este ființa noastră și ce rămâne – și în ce stadiu – din individualitatea și personalitatea ei, în această ectoplasmă?

Ne găsim, oricum, în prezența unui obiect de realitate a căruia omenirea a căutat să se convingă pe toate căile: religioase, filozofice, științifice, când nu i se va mai fi putut infiltra și revela prin contemplațiunea și extazul mistic. Marea eroare în etica acestui concurs general în cucerirea unui adevăr, ori spulberarea unui neadevăr, a fost însă și, din nenorocire, încă mai este, intoleranța, animozitatea, dintre grupurile respective: religiunea persecută știința și filozofia; acestea, cu excepția, în anumite cazuri, a filozofiei, neagă afirmațiile celei dintâi. E drept că religiunea *afirmă* numai, și nu are altă forță și argumentare decât

#### IV. – Caracterul nesatisfăcător al definiției sufletului din punctul de vedere al actualei probleme

Deocamdată, ni s-a zis că suntem un dualism de trup și suflet. De trup, că e o alcătuire de *substanțe*, evident, vitalizate, care, după moarte, se dezagreghează, pentru a intra ca elemente în alte alcătuirii, iarăși organice, poate, sau cel puțin în aparență, nevitalizate, inorganice, amorfe. El deci se *dezindividualizează*. Dar de suflet? Aici, dificultatea e enormă.

Ca rezultat armonicos, și chiar *centru originator* de fenomene intelectuale, afective, volitive, el pare a fi condiționat de organizarea fiziologică a ființei noastre<sup>4</sup>.

La moartea noastră deci, întrucât știința, dacă are dreptate, pune fenomenele de inteligență, afect și voință pe seama unor organe materiale, sufletul are a urma soarta trupului: dezagregarea, rămânând cel mult în elementele-i măcar presupus ireductibile, atașat elementelor materiale simple respective. Și el, deci, se dezindividualizează.<sup>5</sup>

Până aici, putem admite principiul unei nemuriri, atât materiale, cât și vitale, *elementară*, a cărei posibilitate de unitate

---

<sup>4</sup> Cel puțin, nu-i rolul psihologiei să ne-o spună, întrucât ea se mărginește la studierea fenomenelor de inteligență, afect și voință, al căror total îl numește suflet, fără să se întrebe dacă acest suflet reprezintă un caracter independent, de sine stătător, ori depinzător de ființa noastră, într-un fel oarecare, – ori material, ori imaterial, ori pieritor, ori veșnic. Acestea sunt probleme ale filozofiei, și oricât s-ar părea de bizar, chiar ale științei.

<sup>5</sup> Această dezindividualizare nu are loc, fie în total, fie în parte, în cazul transmițerilor de material ori facultății sufletești din tată în fiu. Ereditatea asigură deci sufletului, cel puțin așa cum ni-l definește psihologia, posibilitatea unei permanentizări măcar relative.

## **VI. – Chestiunea naturii și nemuririi sufletului, spiritului, așa cum s-a tratat până acuma nu privește problema în sine a nemuririi**

E drept că, științific, nu știm nimic asupra caracterului material ori imaterial al forței animice. Dar ar fi oare oportun și folositor să reedităm discuțiuni asupra inexistenței „spiritului“, asupra inexistenței materiei, asupra nemuririi spiritului sau a materiei și a presupuselor lor plăsmuiri? Aceste probleme, chiar rezolvate într-un sens sau altul, nu ating fondul chestiunii noastre, care privește, până acuma, forța animică pură, oricare i-ar fi doar terenurile de manifestare: spiritual, astral, sufletesc, material și oricare ar fi mecanismul exercitării și dozării influenței ei asupra acestor medii, distincte, ori simple variațiuni ale unuia și aceluiași mediu general.<sup>13</sup>

În multe ramuri știința face, sub ochii noștri, pași gigantici. Astfel, după ultimele rapoarte, sufletul, poate fără greșală de nume, a fost fotografiat: să sperăm că nu s-a făcut nici o altă eroare, în tehnica acestei operațiuni.<sup>14</sup>

Studiile asupra magnetismului sunt insuficiente – ca să nu supărăm pe unii – sau concludente – ca să fim plăcuți altora. Energia a fost explorată și explicată mai adânc, în unitatea universală. Timpul nu există, ci e o iluzie, datorită condițiunilor cosmice în care trăim, așa că, în anumite alte condițiuni, timpul dispărând și pentru noi, ne-am afla pentru cea mai formidabilă decepție a așteptărilor noastre în ideal și pentru cea mai mortală

---

<sup>13</sup> Dar mai presus de toate să reținem bine că am intra acum în domeniul filozofiei pure, de dincolo de orizonturile științei.

<sup>14</sup> Astfel această prezentare a sufletului – dacă suflet e în adevăr – confirmă credința vulgară despre suflet. El e deci material și deci, cu toată probitatea, supus morții. Nu este deci aici un loc pentru greutățile și soluția problemei noastre.

## VII. – Credința în spectre e simptomul realității unui eu depășind cadrul vieții noastre normale cosmice

În tragedia *Perșii* de Eschyl, umbra lui Darius este evocată, vorbește – ca și când a fost într-una martoră la ce s-a întâmplat după moartea lui și la ce au hotărât pentru viitor Justiția și Destinul – și reintră în mormânt. Aceasta, natural, e o simplă înscenare. Ea e însă bazată pe anumite credințe care, adevărate ori nu în litera și materialitatea lor, sunt totuși *simptomatice*.<sup>15</sup>

Cum nici un simptom nu e posibil fără o cauză, simptomul de mai sus ridică – dacă nu o rezolvă – pe lângă problema nemuririi în general și a nemuririi, individuale, și problema *eului* și a nemuririi lui.

Ce-i eul nostru?

La prima considerație se identifică cu sufletul nostru, definit ca un rezultat armonic al experiențelor noastre pe terenurile: intelectual, afectiv, volitiv, și devenit, la rândul lui, centrul originator de noi amplificări de inteligență, simțire, voință și acțiune. Dacă această definiție este exactă și completă, atunci, eul nostru, identificat cu totalul elementelor ce compun sufletul nostru, se naște, trăiește, se dezvoltă, exclusiv în cadrul eredității și al vieții noastre pământești. În riguroasa logică a unei asemenea situații, eul, ca și sufletul, nu poate avea nici o cale de continuă și deplină perpetuare ca entitate independentă. Cum aceasta ar nimici caracterul de simptom semnificativ al vechilor credințe în spectre, ceea ce ar fi împotriva unei evidențe, rezultă că ipoteza nu poate fi reținută.

Totuși, eul are un destin distinct de acel al sufletului.

---

<sup>15</sup> Ce groaznic ar fi ca o formă a ființei noastre să subziste în trupul mort și înmormântat sau cremat !

## X. – Om, omenire, supraom, univers, și lipsa de interes a ipotezei substanțialității ființei acestuia

Toate lucrurile conținute în Shakespeare și Beethoven sunt sau vor fi sesizabile? La un răspuns afirmativ, s-ar opune însuși principiul personalității elementelor, organismului și organicității în constituția individuală precum și principiul variațiunii infinite, la baza creațiunii universale.<sup>24</sup>

Dar *toate* acțiunile noastre sunt un produs al voinței și conștiinței noastre? Nu s-a întâmplat, în istoria omenirii ca acțiunile cele mai strălucite, individuale, colective și poate generale, să fie spontane și necugetate? Nu ni s-a întâmplat ca să ne dăm seama de câte un act al nostru – mai neobișnuit, sau chiar cât de neînsemnat, mult după ce l-am executat, și să ne mirăm și să ne minunăm ca de un act făcut de altcineva, și de care act ne-am fi socotit mai degrabă incapabili, adesea, în inferioritatea noastră vădită.<sup>25</sup>

---

<sup>24</sup> Și numai pe baza acestui principiu ai infinitei variațiuni putem încă avea proba realității *ființei ultime*, de dincolo de ultimul reductibil, absurd, dar fără de care reductibilul nu poate fi nici conceput, necum creat, și o ființă ultimă fie măcar și astfel cum și cât poate acest ultim să intre în relativitatea *sferei* umane.

<sup>25</sup> Nu rareori s-a întâmplat câte unui artist ca luând, după un timp oarecare, contact cu vreuna din propriile sale lucrări, să rămână perplex în fața ei, să n-o mai recunoască nici s-o mai cunoască, să-i fie atât de străină încât să-i pară pe cât de neînțeleasă pe atât de urât, și numai după un studiu îndelungat, minuțios, penibil, să și-o poată în sfârșit *apropia* (nu, deci, întotdeauna, *reapropia*) și să și-o facă acceptabilă. Să se noteze că, presupusă cel puțin a lui, el era direct interesat în misterul acelei opere, ceea ce constituia mobilul destul de hotărâtor al întreprinderii sale cvasi-eroice de a dezveli cu prețul oricărui suferințe misterul acela. Ce să mai zicem însă de atitudinea probabilă a cunoscuților și chiar prietenilor lui, ca să nu mai vorbim de imensitatea restului omenirii, cel puțin de azi, care, nemaifiind

## XI. – Problemele armoniei și unității universale a ființei

Reținem deci, din expunerea de până acum, că: 1) nu se poate ființă în izolare; 2) că începutul și sfârșitul ființei nu poate decât să fie tot ființă; 3) că ființele nu pot exista, trăi și crește decât socializate în sfere, ele însele socializate în sfere și mai vaste, circumscrise și înscrise în altele după același model, și așa mai departe; 4) că forța animică penetrând toate sferile ființei își are sursa într-o ființă universală, atotcuprinzătoare și, bineînțeles, cu toate însușirile pe care le-am recunoscut ființei în genere: intelect (conștiență), afect, voință, acțiune – fie și într-o formă oarecare, imposibil de cercetat, imposibil de conceput; 5) că oricare ar fi natura ființei universale, legile ei de armonizare și vitalizare care, prin fie și ipotetica forță animică, penetrează toată ființa, nu-și pot avea rațiunea și proveniența decât într-un teren al cărui caracter etern să nu se poată discuta ori contesta, adică, *insubstanțial*; și 6) că universalitatea unitate a ființei prin sferile și lanțurile de ființe individuale socializate, coordonate, este o inerență a ființei care nu se poate desface.<sup>28</sup>

Unde este deci ordinea universalei armonii și unități a ființei și unde forța ei de infiltrare în sferile substanțiale ori abstracte ale ființei generale, manifeste?

---

<sup>28</sup> După cum principiul subdiviziunii scoate din unitatea elementară a oului un extrem de variat și complicat sistem vital, tot astfel și infinita diversitate pe care o prezintă viața universală este produsul subdiviziunii la infinit, într-un sistem armonic indezasociabil, a unei unități elementare, ce nu poate fi reală decât în abstract. Universul cosmic a ieșit deci dintr-un *vid virtual*; reductibilul la infinit, din ireductibilul metafizic. Unde este deci adevărul „adevărat“? Această constatare are o analogie frapantă cu afirmația biblică enunțând că Dumnezeu a făcut lumea din *nimic*.

## **XVII. – Inutilitatea, pentru filozofie, a științei limitate pe un teren de pe care tot va avea să se rezolve în metafizic**

În general, toate științele sunt, filozofice, de un ajutor nu numai prețios, dar, în anumite cazuri, chiar necesar, hotărâtor. În chestiunea fundamentală însă, a nemuririi, încercând a-și căuta un termen de definire în știință, ea nu și-l găsește, cade învinsă și revine, bazată doar numai pe rațiune, ca și religiunea pe dogmă și misticismul pe extazul revelator, la imperativul misticismului și religiunii: dacă te simți slăbind, *nu mai cerceta*; ci, după cum te-ai mulțumit până acum, ca o eroină a înțelepciunii religioase și mistice, a *crede* numai și a *simți*, iată, *cunoaște*, de acum, după ce l-ai și argumentat, obiectul pe care-l simți și în care crezi. Cu atât mai mult cu cât, chiar dacă vei descoperi *natura*, spirituală, animică, magnetică, energetică, materială etc. a ființei și eului individual, uman, suprauman, universal, descoperirea-ți nu va afecta întru nimic fondul simțirii, credinței și cunoașterii tale; nu-l va putea nici micșora, nici confirma mai mult decât s-a confirmat deja pe el însuși în religiunea, misticismul și filozofia ta... și cu atât mai mult cu cât ultimul refugiu al științei fizice și matematice, ultima etapă chiar a ei, nu va putea fi decât invadarea ei în finala realitate, metafizică.

## **XIX. – Un concurs al științei muzicale: Funcțiunea, singura realitate vitală**

Totuși, chiar cu evidența imposibilității științei în cazul respingerii absurdului miracol al rezolvării reductibilului fizic în metafizicul ireductibil – de a produce fapte conchizătoare, să schițăm o încercare încă nefăcută până acum, anume, una pe un teren cu caracter științific de ultima oră. Toate științele au fost puse la contribuția filozofiei afară, pare-se, de *știința muzicii*. Aici, probabil, cititorul nu și-ar putea reține un gest de surpriză. Muzica, după cum se știe îndeobște, este o artă. Arta e, prin definiție, diametral opusă științei. Totuși, arta muzicală, oricât de subiectivă este, în necesitatea ei vitală, guvernată – fie că le urmează, fie mai ales că le transgresează... aparent – de legi imuabile, cu caracter științific deci, și care sunt legile științei muzicale. În general, acest lucru este mai mult sau mai puțin ignorat. E drept că s-a condescins a se „acorda“ muzicii caracterul științific, întrucât ea e în dependența științei acustice... Adevărul este însă că știința muzicală este proprie, nu e în dependența științei acustice, nu are nimic comun cu această știință și *nu-i nici chiar în necesitatea elementului sonor*. Să ni se permită lămurirea acestui aparent paradox, menit să facă lumină definitivă în caracterul elementelor economiei muzicale, în raport cu elementele sistemului și vieții universale cosmice și metafizice.

Ce este un sunet muzical, de pildă *Do*, pentru știința acustică? un număr de vibrațiuni, rigid, același pentru eternitate. Ce este același sunet muzical *Do* pentru știința muzicii? – nimic decât un *purtător de funcțiuni*, de număr infinit, elemente aparținând unui miraculos și minunat *sistem*, sistemul *tonal* (un nume impropriu împrumutat aici de la *ton*, sunet), atât în compunerea lui, cât și în infinitele relațiuni posibile ale

## XX. – Funcțiunea în univers

Ființa universală însăși poate îmbrăca orice aspect ori mai multe aspecte, înscrise, după cum aspectul trupesc al omului ar fi înscris în aspectul lui animic. Ea se poate revărsa, prin conductul unificatoarei forțe animice, rezolvându-se în noduri de interferență – ființe – în mediile – admise ca probabile – spirituale, astrale, magnetice, energetice, materiale, sau în toate aceste medii, trecătoare ori eterne, (nu importă), simultane ori succesive, – rigide ori transmutabile unul în altul... știința, să-i lăsăm creditul acesta, se va pronunța odată și odată, în toate aceste enigme secundare ca și în unificarea lor desăvârșită cu lumea metafizică. *Ființa universală și eternă însă rămâne, înainte de orice, ca și ființa științei și artei muzicale, o alcătuire de valori funcționale, insubstanțiale, în mișcare, constituindu-i un aspect funcțional vital fie în afară de universalul Sistem funcțional, încă și mai abstract (dacă se poate, adică, pe un alt plan, mai de fond, al abstracțiunii) decât dânsa, fie și chiar înscris în însuși acest Sistem funcțional universal; ceea ce tot știința va avea să stabilească, după ce-și va fi avansat activitatea, de pe domeniul fizic, în mod logic, normal și... natural, asupra domeniului în continuare, metafizic, după cum nu rareori se constată că uscatul înaintează, întinzându-se în detrimentul oceanului opac, pentru a scoate la lumină realitățile tănuite la fundul acestuia; întrucât și filozofia are o mare și tragică slăbiciune, aceea de a reduce infinitul la orizontul imposibil de transgresat omenesc, și de a proceda numai prin analogii de esență în reprezentarea obiectelor metafizice în înțelegerea umană, bazată pe o așezare cosmică.*

Domeniul muzicii este deci, prin comunitatea vieții, identic domeniului constituției și vieții ființei universale și prin altă notă comună care formează infinitatea de valori funcționale, în perfecțiunea absolută și nemișcată, a Sistemului, sau în

## **XXI. – Fazele funcțiunii: cosmică și potențială. Asemănarea sistemului muzical cu sistemul universal. Ipoteza neantului infrapotențial. Înglobarea sistemului nostru funcțional în sistemul funcțional al ființei universale**

Că ar fi **infraspirtuală** sau cosmică, sau, într-o continuă unitate, cuprinzând domeniul și infraspirtual și cosmic, al mediilor circumstanțiale de orice natură, ființa universală este, ca și ființa umană, individuală sau în totalul genului uman, aceeași infinită și ierarhică armonie de funcțiuni, cuprinzând toate realitățile *aparente*, adică circumstanțiale, prin urmare, *deformate*, ca și, la un loc, toate potențialitățile, pe care le-am putea numi **infrarealități**, sau realitățile *exacte*, origine, asemenea celor care au trecut prin viziunea mistică a profeților și mântuitorilor trecutului – pure, în căutarea, totuși, a căilor de realizare cosmică. Este această infrarealitate un stadiu normal, necesar, de compensație echilibristică a oricărei mișcări de funcțiuni puse în viață cosmică, circumstanțială? O ieșire a unei funcțiuni din emisfera infrareală, și intrarea ei în emisfera reală cosmică, să nu provoace oare, concomitent cu o universală mișcare de rotație și catastrofă funcțională, intrarea altei funcțiuni, din emisfera reală cosmică, în emisfera infrareală potențială, din *pozitiv* în *metafizic*, după cum, ceea ce impropriu se cheamă în știința elementară a armoniei muzicale, trecerea de la „acordul“ Do-mi-sol, de pildă, la „acordul“ Sol-si-re operează aruncarea în neantul sistemului a elementelor *Do* și *mi* și scoaterea din același neant a elementelor *si* și *re*, și după cum, intrarea unei zone a pământului în lumină la Răsărit se face o dată cu intrarea în întuneric a unei zone corespunzătoare la Apus? Dar această divizare a sferei ființei universale înțelege separarea acesteia în emisferele – un mod doar de a vorbi, prin analogii esențialmente reprezentative – cosmic și potențial, metafizic, ori însăși sfera metafizică se subdivide cuprinzând două imperii, alte două emisfere, una reală în

## XXII. – Funcțiunea, unicul, veritabilul obiect al științei

Organismul nostru funcțional psihic este frate, perfect geamăn, al organismului funcțional muzical. Prin urmare, după cum am arătat că în relațiunea funcțională-sonoră, elementul sonor nu este o necesitate muzicală, (el servind numai de vehicul transmițător de funcțiuni muzicale, de la individ la individ, prin conductul organului auditiv), urmează că și în relațiunea, identică, funcțională – psihică – sonoră, elementul psihic ca și elementul sonor nu este nici el o necesitate.<sup>41</sup>

Perpetuitatea sau temporaritatea, ori chiar numai realitatea, și a spectrelor timpurilor de magie – influenței cărora se datorează, fără îndoială, relatarea miracolului arătării lui Isus apostolilor săi, – nu mai sunt deci de nici un interes, palpitant sau altfel. Așadar, în necesitatea de a ne fixa, trupul poate pieri sau nu; sufletul poate pieri sau nu; spiritul poate pieri sau nu; și aceasta, în individ sau chiar în întreaga masă a planurilor, mediilor circumstanțiale, respective; de asemenea și în ce privește circumstanțializatele funcțiuni, libere ori în stadiile ultradeformate, datorate acțiunii lor vitale cosmice. Însă funcțiunile, în stadiul lor originar, pur, potențial, infracosmic, metafizic, al căror sistem este imaginea

---

<sup>41</sup> Stabilim din această realitate, în aparență paradoxală, că nici sufletul nici elementul sonor nu interesează viața și muzica. Acelea, deci, pot să fie și să nu fie, și dacă sunt, pot să fie și să nu fie eterne: eternitatea funcțiunilor, cristalizate ori nu în forme plastice – personalități – de viață, însă rămâne, împreună cu *posibilitatea* măcar, singura *deplin satisfăcătoare*, de a se cristaliza în toate imaginabilele forme plastice – personalități și mișcări – de viață. Ne apropiem astfel de sensul adevăratei nemuriri, acel adevărat salvator, care exclude concepția păgână a unei nemuriri – în parte creștinate – a sufletului, ori a spiritului, cu o mai mult sau mai puțin pronunțată însușire de ponderabilitate. Dar acest adevărat sens al nemuririi, în idealul absolut, rămâne exclus cugetelor și minților acaparate de celălalt sens, al realității magice și denaturate, false, din circumstanțialul cosmic, terestru.

### XXIII. – Valoarea morală a revelației adevărului funcțional

Imperiul funcțional pur, metafizic, este deci singurul teren *solid* pentru știință ca și pentru plasarea centrului de greutate al interesului nostru vital. Este palatul fermecat, labirintul vital infinit și minunat, vulcanul de lumini și flăcări unde se plămădesc și se călesc caracterele vieții, de la extaz la paroxism, o inimaginabilă mină, floră și faună de funcțiuni, unde o conștiință supremizată ne descoperă și ne fixează o locuință veșnică pentru nemuritorul nostru *eu*. Ce valoare mai poate avea, pe lângă aceasta, restul? Căci cucerirea și fixarea sensului nemuririi noastre este *triumful valorilor morale*, fie potențiale, fie realizate, singurele cuprinse în sfera adevărului și care compun ființa noastră în drum spre un maximum de forță și desăvârșire, grație conservării, prin forța eului, lărgirii și amplificării domeniului funcțional personal, a cărui imagine, – și iarăși un mod de a vorbi – aceeași forță a eului o înfige în palatul, labirintul, imperiul funcțional pur.<sup>44</sup>

(Simbolizat în Antigona și Isus. Adăugat ulterior marginal – n.n.).

Toată salvarea noastră morală și a liniștii noastre pe pământ – prin urmare, unica noastră salvare, rezidă deci, și mai întâi, în gradul de identificare a idealului nostru domeniului funcțional cosmic cu destinul funcțiunilor pure, nepieritoare, ideale și în victoria luptei ce vom duce pentru conservarea acestui cât mai înalt grad de identificare ideală împotriva circumstanțelor, inerente mediului cosmic, ce tind să ne-o împiedice; mai precis, toată

---

<sup>44</sup> Și să se remarce că de abia acum, după ce am schițat demonstrarea *adevărului* nemuririi universale și a nemuririi *noastre* ca elemente ale ființei universale, schițăm o atingere a problemei adevărului nemuririi *personalității* noastre.

## XXIV. – Eul, regulator al destinului funcțiunilor circumstanțializate

În viața domeniului nostru funcțional psiho-terestru, eul nostru este regulatorul moral al tuturor actelor noastre de voință, afect și intelect; și de aceea e invariabil. El este antagonistul eroic și conștient al sufletului nostru. El este gardianul purității funcțiunilor ființei și vieții noastre și reprezentant, agent, al imperiului metafizic în mediul cosmic, circumstanțial. El este supraveghetorul vieții, dreptății și frumuseții absolute, în pericol de deformare sub acțiunea forțelor rătăcite, deformatoare, circumstanțiale. El este corectorul tuturor stărilor și mișcărilor sufletului și fizicului nostru, la care am și făcut aluzie mai demult. Dar faptele aceste toate la un loc: 1) că eul trăiește nu numai în noi, ci și în perfecția metafizicului; 2) că eul are puterea de a corecta funcțiunile noastre armonice deformate (prin mediu) și ultradeformate (prin acțiunile noastre în mediu), după modelul corespunzătoarelor lor din abstractul ideal; 3) că el e distinct de sufletul nostru, invariabil, intransmisibil, necondiționat de nimic din ceea ce formează ființa noastră; 4) că avem presentimentul eternității lui; – arată cu supraabundență că e de natura imperiului metafizic – căruia îi confirmă caracterul armonic și activ, și că e încă o miraculoasă făclie a lumii de dincolo, abstracte, împlântate, mai direct decât funcțiunea muzicală în centrul însuși al ființei noastre, de dincoace, făclie de lumină, agent de acțiune „stea” după cum am mai spus, călăuzitoare – mânătoare și mânătoare a destinului nostru, și nu numai scânteie divină, ci chiar un atom al însăși ființei lui Dumnezeu; și nu „zeu”, după cum am spus, dar însăși ființa christică, a cărei conștiință ne leagă direct cu noțiunea și ființa fiului lui Dumnezeu, element al acțiunii și executor al

## **XXV. – Autoamplificarea domeniială și ascensiunea eului, în raport cu eul universal**

În raport cu ființa universală, al cărei eu corespunde cu centrul originator armonic (pentru cei ce știu armonia, centru originator armonic atât direct: Do-mi-sol cât și invers Do-la b -fa) al acordului infinit în muzică (infinit, pentru că seria elementelor armonice continuată dincolo de elementele de bază directe Do-mi-sol ori inverse Do-la b -fa nu are sfârșit) eul nostru este un simplu armonic, el însuși nod de interferență al propriului lui domeniu funcțional, parte din domeniul funcțional, coordonat al eului universal. Ca și funcțiunea din sistemul armonic muzical, eul poate avea diferite valori, fundamentale, periferice, dotate cu puteri de atașament centripete, în raport cu gradul lui de apropiere (fundamental) de centrul lui de coordonare, și cu puteri de detașare centrifuge în raport cu gradul lui de depărtare (periferic) de centrul lui de coordonare, ceea ce îl face supus sferei de atracție a unui alt centru de coordonare, antagonistic, care-l încarcă cu o doză de *sensibilitate* față de acesta, de tendință de a se detașa de primul centru și de a se reatașa acestui al doilea centru de coordonare. Mecanismul coordonării sistemului funcțional deci, în muzică, tot așa ca și în universul a cărui imagine muzica este, precum și mecanismul coordonării între ele ale înseși centrelor de coordonare e nu numai complex, dar infinit de greu de delimitat din cauza inextricabilității interpenetrărilor de atmosfere, de influență și de domeniu funcțional, pe care le conține. <sup>g)</sup>

(Prin elementele-i sensibile, armonia conține principiul mișcării) (Adăugat marginal – n.n.).

Iar valoarea funcțională generală a eului e, bineînțeles, direct

## XXVI. – Permanența procesului de creațiune universală

Energia se comportă la fel, în armonicile sunetului muzical ca și în viața funcțiunilor muzicale și psihice (ale intelectului, afectului, voinței și acțiunii), ca și în dezvoltarea undelor de căldură, lumină și electricitate, sau de forță propriu-zisă raportată la mase materiale, ca în lansarea, aranjarea și dirijarea unui sistem planetar, sau de magnetism, pur, ori atașat posibilităților de constituiri și mișcări de categorii umane, animale, vegetale, minerale, de conivență [(complicitate)] cu fatalitatea resorturilor tuturor circumstanțelor în concurs, oriunde, fie în real, fie în potențial. Ea se cristalizează, în unda sonoră, în noduri de interferență armonice, din legile cărora se nasc toate legile elementelor, sistemului, fenomenelor și creațiunii muzicale. În viața infracosmică – drumul vieții cosmice sub controlul eului regulator – nodurile de interferența a aceleiași energii, în abstract, unde legile de greutate, proporție, echilibru etc., nu sunt mai puțin implicabile decât în mediul cosmic, sunt funcțiunile, care se organizează pe euri, după imaginea ionilor, și electronilor atomului. Masa energetică, atât cosmică cât și metafizică, fiind una, eurile, centre, funcționale de conștiență și acțiune, formează o unică organizație, inseparabilă, ireductibilă, indestructibilă, în sfera eului atotcoordonator, universal. Iată, pe baza notei comune a legilor vieții, concluzia la care ne îndreptățește aprofundarea științei muzicale !<sup>55</sup>

---

<sup>55</sup> Din faptul adaptabilității sunetului muzical cu organismul nostru psiho-fizic rezultă că organismul nostru psiho-fizic e armonizat în sensul armoniei sunetului muzical și, de asemenea, că armonia sunetului muzical răspunde legilor vieții, deci, ale adevărului și frumosului; și cum aceeași viață care e în noi caracterizează, după cum am văzut, universul metafizic, originatorul chiar al vieții noastre, urmează că legile armoniei sistemului, și ale vieții artei muzicale sunt legile armoniei sistemului și ale vieții

## **XXVIII. – Mecanismul creațiunii. Ziua și noaptea funcțională**

Am văzut că eul nostru deține în el însuși destinul lui în masa cosmică precum și în eternitatea metafizică. Acest destin este totuși înscris în acțiunea rațiunii absolute a eului universal. Prin opera de creațiune a eului individual, însuși eul. universal își continuă opera de creațiune a lui proprie. Creațiunea noastră este însăși creațiunea, în continuare, a lui Dumnezeu, care se sălășluiește întru noi. Eul, liberat de influențele negative ale tendințelor ușoare, plăcute, alunecătoare – cosmice, redevine „artist“. Și pe teren – material, psihic, fizic, ori în perfect abstract funcțional pur, el urmează un proces de creațiune la fel. Acest proces de creațiune se execută prin punerea unor funcțiuni elementare, ori total de funcțiuni elementare organizate în „idei“ (și, dacă se vrea, urmărindu-se, ca model, mecanismul compozițiunii muzicale, cel mai propriu a fi dat ca analogie de esență a mecanismului vieții constitutive metafizice active, de asemenea, în „fraze“, „perioade“, ori teme, și „incize“, ori motive) – în mișcare de viață, pe principiul contrastului născător de energii atractive ori antagoniste. În această privință, studiul compozițiunii muzicale, perfect edificator, e mai mult decât un simptom semnificativ și un simbol reprezentativ, sau o analogie de esență. Ideile se amplifică, se reduc, parțial, în total, după virtuțile ce sunt inerente caracterului lor în confruntare cu circumstanțele desfășurării, și se transformă, nasc noi aspecte ale propriilor lor elemente care iarăși se desfășoară, izolat, în concurs, sau numai prin influențe ale unora asupra altora, până când, după un paroxism, o generală catastrofă hotărâtoare a destinului lor final, „ideile“, în totalul lor, sau în parte, după necesități, aici și pretutindeni în altă parte riguros guvernate, în fond, de legi de sistem armonic, pe unități ierarhice gradat înscrise una în alta, de la motivul (germenul) inițial până la unitatea general cuprinzătoare

## XXIX. – Unirea dintre vii și morți

Imprimarea pe vecie, a personalității noastre de pe planul cosmic în planul metafizic, mai are o consecință, în aparență bizară<sup>65</sup>).

Ea se bazează pe influența reciprocă funcțională exercitată de eurile eternizate asupra eurilor în cosmos și a acestora asupra celor dintâi. În urma celor ce s-a zis mai sus, Homer, de pildă, nu a murit.<sup>66</sup>

El își are imaginea lui proprie, cucerită astfel cum e configurată în infinitul armoniei abstracte, cu care s-a identificat –

---

<sup>65</sup> Nu este dificil acum a se întrevădea, cel puțin până la limita permisă nouă, scopul mării creațiuni. Metafizicul – compară: „La început a fost cuvântul“ – ființa universală unitară originară, în același timp abstractă și vie, creează, printr-o concepție și o putere exclusă înțelegerii noastre, cosmosul, de care se separă, acolo unde infinitul mic (și totuși reductibil încă), se îmbie cu ireductibilul, – printr-un abis iarăși infinit. În cosmos, Eul universal, își trimite un agent, un eu rupt din propriul lui eu, (funcțiunea discontinuă). (Adăugat ulterior marginal – n.n.) care să construiască lumea supracosmică, a funcțiunilor plămădite în infinite imagini după imaginile infinite ale cosmosului, și care lume supracosmică, după desfacerea eului individual de cosmosul învăluitor, rămâne pe vecie fixată în armonia universală abstractă, până. atunci nepopulată. Cu alte cuvinte, faptele, și acțiunile noastre populează împărăția lui Dumnezeu.

<sup>66</sup> Toată rațiunea lui de a fi, în viața terestră ca și în eternitate, a fost să înfrângă înclinările, deviațiunile, deformările spre urâtul amorf al mediului cosmic, pentru a fixa, eroic, tot materialul său funcțional, de idei și simțiri exprimate și inexprimabile, dar totuși evocate, într-o armonie necesară, conformă legilor armoniei pure necircumstanțializate, al căror mistic presentiment el l-a avut în ultimul grad; o armonie care i-a format personalitatea și pe care el a fixat-o pe două planuri în același timp: artistic, al monumentalei lui opere, și metafizic sau, cum s-ar mai putea zice în stilul figurat religios, în cer.

### XXX. – Emisferele: a) potențial și b) infrapotențial sunt ziua și noaptea universului abstract

Dar ce constituie caracterul viu al ființei universale? După cum am văzut, forța animică, fără să știm și fără să recunoaștem absoluta necesitate de a ști ce-i aceea forță animică. Dar cum se manifestă forța în ființă? Natural, prin mișcare. Și cum poate numai să fie mișcarea în univers? Sferică. Și astfel nu mai e necesară ipoteza unui neant infrapotențial miraculos, izvorător de realități potențiale. Teama unei autoamplificări universale directe până la infinitul explozibil, poate fi nefundată. Comparația unui presupus centru concentrator și repulsiv universal cu oceanul repulsiv și readunător al propriei lui mase lichide, nu mai e nici chiar utilă. Care poate să fie soarta eurilor *dincolo*—căci ele *nu se pot opri* – de strălucitoarea culme a Zenitului? Declinul. În ce se poate rezolva ultima tensiune în procesul creațiunii? În repaos. Creațiunea, deci, evoluează în ascensiune, apogeu, descindere, repaos, redeșteptare și ascensiune din nou etc – o *rotație*. Eul trăiește în ascensiune, culme, descindere, neant și din nou ascensiune etc. o *rotație*, iarăși. Atunci, ce poate să fie, prin necesară și irefutabilă deducție, viața ființei universale, în cosmos, în potențial, și fie măcar numai în posibil, dacă nu o universală rotație funcțională în valori<sup>67</sup>.

Sistemul muzical prezintă, fie și în forma lui cea mai elementară, o ascensiune, de la tonica **Do**, de pildă, prin intervalele servind de unitate, de cvintă, până la sensibilă Si, care continuându-se în tonica **Do** (spre a o confirma) și lăsând drumul liber mișcării funcționale, aceasta își continuă evoluția, o descindere, tot prin cvinte, până la sensibilă inversă, **Re**,

---

<sup>67</sup> Care este exacta *traducere* a acestei rotații funcționale, din înțelegerea noastră circumstanțializată, în sensul metafizic etern, – nu importă. Destul dacă putem întrevădea *esența* noțiunii.

## Apendice

a). – Eternitatea – și dorința eternității fizicului și alcătuirii noastre fiziologice, deși, dacă s-ar putea realiza materialmente, ar însemna că este un lucru consacrat de „Domnul“, este totuși de esență meschină, păgână, nimicitoare de orice valoare și realitate morală și pentru un om cu simț moral, ar avea cel mult valoarea unei curiozități de amator al științei... „pozitive“ ! Am putea lansa un aeroplan cu care să ne mișcăm, desigur în atmosfera pământului – căci direcția și spațiul nu ar importa, fiind numai de mișcare – cu o iuțea mai mare decât a luminii, voiajând astfel în trecut. Dar până în trecut? Cum am putea voiaja cu *aeroplanul nostru*, în trecut, măcar cu o secundă mai în trecut de clipa *în care ne-am urcat într-însul*, (ca să nu mergem mai departe cu presupunerea, ce ar căpăta nuanțe satirice extrem de ilariante?) Și cum, de vom fi pornit în vid, am putea retrăi acea clipă, și tot timpul *de dinaintea chiar a fabricării aeroplanului, și tot urmându-ne calea cu el*, timpul din faza embrionară, a ființei noastre, și așa mai departe? Dar chiar dacă „matematicile“ pot răspunde acestor întrebări, tema, în fața problemei metafizice și morale, mi se pare de o erezie de un păgânism barbar, de o sărăcie sinistă și am putea adăuga: de un sacrilegiu hiperbolic. Căci, ce importanță și pentru noi și pentru progresul general al adevărului uman ar avea să mergem în *misterele trecutului* – presupunând că am afla calea în adevăr posibilă – și am citi trecutul nostru *solar* – după ce vom fi rezolvat (– citind ca într-o carte –) de mult, între altele, și misterul transmutației inorganicului în organic, ca și acel al naturii „sufletului“ și trecutul nostru nebular – și am mai rezolva, sub forma absolut reală, misterul transmutației metafizicului în fizic și deci, finalmente, acel al lui Dumnezeu creând și ieșind, încă, el însuși din ipoteticul vid de dincolo de originea originilor? Ce ar însemna asemenea ispravă în ochii Acestuia? Fost am noi creați, cu un aparat cosmic universal,

## Notă asupra ediției din 1990

Cititorule, când vei deschide paginile acestei cărți vei fi, probabil, nevoit să pui o legitimă întrebare: cine este și ce loc ocupă în cultura românească Dimitrie Cuclin?! Și dacă preocupările Domniei Voastre nu au avut tangență cât de cât cu ceea ce a creat și lăsat drept moștenire neamului său D. Cuclin, veți recurge, probabil, la *Micul dicționar enciclopedic*, de unde veți afla că a fost un compozitor român, care a trăit între anii 1885–1978; o enumerare generică, cu câteva concretizări despre opera sa: simfonii, opere, lucrări vocal-simfonice, piese instrumentale, un concert pentru vioară și orchestră, muzică de cameră, un tratat de estetică muzicală, versuri. Și dacă răsfoirea paginilor acestui opuscul, și starea de nemurire vă vor stimula curiozitatea, îndemnându-vă să pășiți pragul unei biblioteci, veți identifica o bibliografie a operei cucliniene a cărei datare începe în al doilea deceniu al secolului XX. Niciunde însă, nu veți găsi o bibliografie completă, estimată la peste 600 de lucrări, statistică ce nu cuprinde manuscrisele rămase inedite și cu atât mai puțin referințele privind personalitatea autorului și creația sa. Dacă dorința de cunoaștere nu vă va da pace și veți răsfoi revistele din anul 1985, anul centenarului Cuclin, veți descoperi, în sfârșit, cât de incompletă și nedreaptă este notița din *Micul dicționar* ca, de altfel, și cele din dicționarele și lexicoanele străine apărute la Londra, New York, Cracovia, Budapesta, Torino, Zagreb și, poate, în alte zone ale lumii, necunoscute nouă încă.

Aceste lacune în literatura generală de referință sunt cu atât mai puțin justificate cu cât, chiar din perioada maturității creației, George Enescu îl numește „marele gânditor român“, iar Henry Coandă îi definește complexitatea personalității prin sintagma „*Fenomenul Cuclin*“.

Ceea ce a rămas în afara sistemului informațional și al circuitului de valori culturale înregistrate de istoria civilizației